

Ю.М. САВІНОВА

ДВНЗ «Українська академія банківської справи» м. Суми,

асистент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту

МІСЦЕ ВІТЧИЗНЯНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ В СТРУКТУРІ СВІТОВОГО ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Розвиток системи фінансового посередництва є індикатором лібералізації фінансової системи, який створює важливий компонент її гнучкості і мобільності, забезпечуючи тим самим можливість швидкого руху капіталу при здійсненні структурної перебудови економіки. Крім того, питання розбудови диверсифікованої і збалансованої інституціональної структури фінансового ринку та наявності конкурентоспроможних фінансових інститутів для накопичення і використання достатніх фінансових ресурсів є принциповими при розробці стратегій національного розвитку, оскільки входять до переліку провідних національних інтересів в фінансовій сфері.

Численними дослідженнями вітчизняних і зарубіжних вчених підтверджено, що між станом та структурою фінансового сектору, втіленого у мережу банківських та небанківських фінансових посередників та рівнем економічного розвитку країни існує тісний кореляційний зв'язок. При цьому серед основних індексних показників, що розраховуються зарубіжними інститутами щодо його позиції та структури варто відмітити наступні:

– Індекс UTX – Ukrainian Traded Index, який розраховується Віденською фондовою біржею для України за даними ДП «Фондова біржа ПФТС» у гривні (UAH) знизився протягом 2008 року на 72,61% з 1879,07 до 514,72 пунктів, у доларах США (USD) — на 81,98% з 1879,63 до 338,78 пунктів.

– Індекс MSCI Frontier Markets USD, визначений аналітиками Morgan Stanley для групи Frontier (граничний ринок), до якої входять ринки 28 держав включно з Україною, знизився протягом 2008 року на 55,41% з 1056,89 до 471,26 пунктів. Індекс MSCI Ukraine USD, розрахований для України за даними ПФТС, знизився протягом 2008 року на 83,87% з 1055,18 до 170,16 пунктів.

– Індекс S&P Frontier Composite USD, що обчислюється рейтинговою агенцією Standard & Poor's для групи Frontier, до якої входять ринки 24 держав включно з Україною, знизився протягом 2008 року на 55,88% з 406,10 до 179,15 пунктів. Індекс S&P Frontier – Ukraine USD, розрахований виключно для України за даними ПФТС, знизився протягом 2008 року на 82,19% з 551,30 до 98,19 пунктів.

Різниця у значеннях українських індексів, розрахунок яких ведеться у доларах США, порівняно з такими, що розраховуються у національній валюті, полягає у її знеціненні відносно до світових резервних валют у четвертому кварталі 2008 р.[3].

Слід зазначити, що основним джерелом щодо розвиненості фондового ринку країни є звітні дані, сформовані одним з провідних розробників індексів та індексних даних агентством Standard & Poor's, яке формує і репрезентує значне коло інвестиційних та еталонних індикаторів. Так, як було зазначено, за класифікацією даного агентства Україну віднесено до групи Frontier, яка є проміжною ланкою між ринками, що розвиваються і малорозвинутими ринками і яка включає інвестиційно привабливі країни, але з дещо нижчим рівнем капіталізації та ліквідності порівняно з більш досконалішими ринками. Крім того, до суттєвих ознак граничних ринків відносять також більш низьку кореляцію між розвиненими і граничними ринками, ніж такими, що розвиваються, що дає змогу інвесторам краще диверсифікувати свої ризики.

Взагалі дану групу формують ринки зі значними перешкодами для інвесторів у вигляді високої ризиковості і низької ліквідності і тому до неї включені в минулому соціалістичні республіки та країни Африки (Румунія, Словенія, Хорватія, Болгарія, Естонія, Казахстан, Нігерія, ОАЕ, Кенія та інші). Оцінюючи стан розвитку ринків групи Frontier та враховуючи, що основними характеристиками даної групи ринків є високий рівень політичних та економічних ризиків, при розгляді потенційних об'єктів інвестування інвестори з альфа-стратегіями особливу увагу приділяють рейтингу країни резидента та

динаміці індексів, які відображають ділову активність учасників ринку цінних паперів.

Незважаючи на позиціонування України як країни з «граничним» фондовим ринком, тенденції останніх років свідчать про намагання держави збільшити кількість дотриманих критеріїв відповідності з метою переходу на більш високий рівень – Emerging market. Так, у 2003 р. Україна займала лише 4 місце за рівнем капіталізації та 5 за рівнем ліквідності та відношенням капіталізації до ВВП. Однак вже у 2004 р. Україна посіла 1 місце за рівнем зростання індексу S&P/IFCG, випередивши на 70,3 в.п. лідера у групі Frontier – Румунію. За висновками аналітиків, роль каталізатора зростання індексів України та Румунії відіграли вибори, перемогу в яких здобули лідери демократичної опозиції. Наступні роки Україна продовжувала закріплювати свої лідерські позиції. Так, у 2005 р., порівняно з 2004 р. значення показника капіталізації ринку збільшилося у 2,3 рази і досягло рівня \$24 975,60 млн., випередивши Румунію (\$20 587,90 млн.) та Хорватію (\$12 918,00 млн.). Вперше у 2005 р. чотири українські підприємства було включено до переліку 50 найбільших за капіталізацією підприємств групи Frontier: ВАТ «Укрнафта», ВАТ «Нижньодніпровський трубопрокатний завод», ВАТ «Укртелеком», ВАТ «Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча». Наступні роки Україна продовжувала лідирувати за рівнем капіталізації, майже в 2 рази випереджаючи Хорватію та в 2,5 рази - Румунію і демонструючи при цьому різке (на 62,4 в.п.) зростання індексу S&P/IFCG [1]. Так, порівнюючи показники фондового ринку України в 2007 р. з аналогічними даними інших держав групи Frontier markets (за даними Standard & Poor's), за рівнем капіталізації Україна у 2007 р. вже другий рік поспіль посідала 1 місце в групі Frontier markets (\$111 756 млн.), значно випереджаючи Хорватію (\$65 977 млн.) та Румунію (\$44 925 млн.).

Україна також суттєво випередила всі країни в групі Frontier markets і за рівнем зростання місцевого індексу. До «індексного кошика» індексу S&P/IFCG Україна в 2007 році входили цінні папери 18 емітентів (+4 порівняно

з 2006 р.), серед яких ВАТ «Київенерго» та ВАТ «Міттал Стіл Кривий Ріг» входять до переліку найбільших за капіталізацією компаній групи Frontier [2].

У результаті сприятливих внутрішніх та зовнішніх економічних умов та стрімкого економічного зростання головний індикатор українського фондового ринку – Індекс ПФТС, що приймається до розрахунку зазначеними зарубіжними інститутами протягом 2007 – початку 2008 р. досягнув свого історичного максимуму — 1208,61 пунктів. Даний індекс розглядається як основний, завдяки тому, що основна частина торгів на ринку – 93,23% станом на 30.12.2008 р. належить саме ДП «Фондова біржа ПФТС». Через негативний вплив світової фінансової кризи та численні банкрутства найбільших світових фінансових посередників другому-третьому кварталах 2008 р., основні показники українського фондового ринку значно погіршуються і він втрачає своє лідируюче положення серед інших граничних ринків.

Необхідно наголосити, що український фінансовий ринок з початку 2009 р. демонстрував подібні тенденції до зростання як і інші ринки, що формуються (граничні ринки). Більше того, позитивна динаміка зовнішніх ринків сприятливо позначилась на ньому. Світові ринки, що формуються по закінченні впливу несприятливої кон'юнктури розвинених ринків наприкінці 2008 р. почали показувати зростання обсягів торгів, індексів та активності інвесторів, зменшення суверенних кредитних спредів до рівнів, що спостерігалися до банкрутства Lehman Brothers [4].

Так, індекс The MSCI Emerging Markets Eastern Europe index, який розраховується аналітиками Morgan Stanley для країн Східної Європи за даними Чехії, Угорщини, Польщі та Росії з початку року станом на кінець травня 2009 р. зріс на 58% (для порівняння аналогічні індекси для Азії та Латинської Америки зросли на 43% та 32% відповідно).

Позитивні тенденції на граничних ринках пов'язані перш за все зі сприятливою ситуацією зі зростанням цін на сировинних ринках, підвищенням впевненості інвесторів у цих ринках із прийняттям рішень про фінансування країн, що розвиваються Міжнародним валютним фондом [5].

Отже, з урахуванням останніх показників українського та фінансових ринків країн, що розвиваються і за особливостями функціонування цих, ринків входять до групи Frontier market, можна говорити про однакові вектори їх розвитку, певну позитивну динаміку відновлення після кризових явищ і активізацію діяльності фінансових посередників, передусім небанківських в умовах недостатньої довіри інвесторів до банківських установ. При цьому невирішеною проблемою вітчизняного ринку цінних паперів є його низька ліквідність, оскільки значення показника ліквідності протягом всього досліджуваного періоду в Україні залишалася найнижчою. Це є прямим наслідком проблеми нерозвиненості організованого фондового ринку, адже в Україні, на відміну від багатьох країн зони Frontier, не діє «правило концентрації», згідно з яким обіг цінних паперів зосереджено виключно на організованому фондовому ринку, який завжди має механізми впливу на розвиток інституційної та інфраструктурної складових.

Список використаних джерел

- 1.Річний звіт ПФТС за 2006 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfts.com/uk/yearly-reports/2006>. – Заголовок з домашньої сторінки.
- 2.Річний звіт ПФТС за 2007 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfts.com/uk/yearly-reports/2007>. – Заголовок з домашньої сторінки.
- 3.Річний звіт ПФТС за 2008 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pfts.com/uk/yearly-reports/2008>. – Заголовок з домашньої сторінки.
- 4.Святненко А. Весняний оптимізм. Фондовий ринок України зріс уже майже у 2,5 разу. За 2,5 місяця...[Електронний ресурс] / А. Святненко // Дзеркало тижня. – 2009 . – № 20. – Режим доступу : <http://www.dt.ua/2000/2675/66350/>
- 5.BIS Quarterly review, June 2009 [Electronic resource] / Bank for International Settlements. – Access mode : http://www.bis.org/publ/qtrpdf/r_qt0906.htm – Title from a home page